

Kunnskapsdepartementet - KD
Postboks 8119 Dep
0032 OSLO

Vår referanse: 19/01129-8
Arkivkode: A60
Saksbehandler: Jorunn Teien
Leegaard,
Deres referanse: 18/6637
Dato: 12.09.2019

Innspill fra KS til stortingsmelding om arbeidsrelevans i høyere utdanning

Viser til invitasjon til å sende innspill til meldingsarbeidet, og sender her kommentarer og svar på konkrete spørsmål som er reist. Innspillene er basert på blant annet medlemsdialog i vår om gode virkemidler for å sikre læring og kompetanseutvikling i kommunesektoren framover. Innspillene er også basert på drøfting i rådmannsutvalg og seminar med et utvalg kommuner. Vi ser fram til videre seminarer og innspillsmuligheter til meldingsarbeidet framover.

Innledning

[Kommunesektorens arbeidsgivermonitor 2019](#) tydeliggjør at kommuner og fylkeskommuner er arbeidskrafts- og kompetanseintensive virksomheter. Utdanningsnivået er høyt og stadig økende. I fylkeskommuner utøves tre av fire årsverk av medarbeidere med høyere utdanning. I kommunene utføres drøye 52 prosent av årsverkene av medarbeidere med høyere utdanning.

For å sikre kompetanse i tråd med kommunesektorens behov samarbeider kommuner og fylkeskommuner i større og større grad med universitet- og høgskolesektoren. Samarbeidet handler i hovedsak om utdanning og forskning på de store tjenestedområdene som helse og omsorg, og oppvekst, men også innen administrasjon og samferdsel og teknikk.

Arbeidsgivermonitoren viser også at kommunesektoren erfarer at dette samarbeidet i økende grad bidrar til at innhold i utdanningene er i tråd med sektorens behov. Andre resultater er noe økende samarbeid om forskning og fagutvikling, økt veilederkompetanse i tjenestene samt noe lettere rekruttering av nyutdannede til kommunale virksomheter.

Til tross for mer samarbeid og i økende grad konkrete gevinster av dette, understreket kommuner og fylkeskommuner at UH-utdanninger i mye større grad både må dimensjoneres og utvikles i tråd med arbeidslivets behov.

Et tettere samarbeid med UH-sektoren for å møte kommunesektorens kompetanseutfordringer i dag og på noe lengre sikt, er et gjennomgående tema fra kommuner og fylkeskommuner i arbeidet med kompetansereform. Det handler både om grunnutdanning og etter- og videreutdanning. Konkrete utfordringer og mulige tiltak omtales nærmere under de enkelte spørsmålene videre.

Hovedutfordringer som bør omtales i meldingen

KS mener utfordringene som skisseres som grunnlag for meldingsarbeidet i all hovedsak er dekkende for det meldingen bør belyse. Vi kommer nærmere inn på de ulike temaene og konkrete spørsmål nedenfor. Det er likevel noen punkter vi mener bør tydeliggjøres i utfordringsbildet.

De store omstillingene vi står overfor påvirker i stor grad kompetansebehovene i kommunesektoren. Digital kompetanse fremheves som en viktig kompetanse av kommuner og fylkeskommuner, og som det er stor etterspørsel etter i dag. Innovasjon og entreprenørskap er løftet fram som særlige temaer for meldingsarbeidet, og digital kompetanse bør løftes tilsvarende. Vi viser her til [innspill fra KS](#) til arbeidet med stortingsmelding om innovasjon i offentlig sektor, som er varslet lagt fram våren 2020. Det er fra kommunesektoren pekt på at det er stort behov for å sikre at UH-utdanninger gir digital kompetanse, innovasjonskompetanse, relasjons- og samhandlingskompetanse og omstillingskompetanse. Vi viser her også til sak til KS' Hovedstyre om [kompetansepolitikk](#), som behandles 20. september i år.

Et tema KS mener bør belyses i meldingen er hvordan UH-utdanningene framover møter utvikling i velferdstjenester. Digitalisering og forventninger fra innbyggere og brukere er drivere for å utvikle velferdstjenester som i større grad må ses i sammenheng og på tvers av faggrensene, tjenestekområder og forvaltningsnivåer. Dette understreker behovet for at både innhold og form på utdanninger utvikler studentenes relasjons- og samhandlingskompetanse. Tverrfaglig samarbeid i utdanningene og i praksis er viktige temaer i meldingsarbeidet, for at utdanningene i større grad skal møte arbeidslivets behov framover. Vi viser her også til arbeidet og rapporter fra [Kommunesektorens strategiske forskningsorgan \(KSF\)](#). KSF skal være et nasjonalt strategisk, rådgivende organ for forskning, innovasjon og utdanning rettet mot kommunenes helse- og omsorgstjenester, som skal ivareta kommunehelsetjenestens særskilte kunnskapsbehov.

Dimensjonering av utdanningene er et tema som er lite omtalt i notatet fra departementet, men som bør belyses i meldingen. Dels handler det om antall studieplasser, og dels handler det om plassering av studieplasser og praksisplasser, desentraliserte tilbud og hvordan tilbud organiseres, som eksempelvis fleksible deltidsstudier. Også læringsformer vil påvirke muligheten for å kunne gjennomføre en utdanning, her kan nevnes videooverføring av forelesninger og arbeid i kollokviegrupper og e-læring som er tatt i bruk allerede, men hvor det er behov for videre utvikling. Bakgrunnen for innspillet er kommunesektorens kompetansebehov i ulike deler av landet, og behov for både nyutdannede og muligheter for kompetanseutvikling av egne ansatte. Samfunnsøkonomisk analyse (SØA) gjennomførte nylig en [undersøkelse for KS om finansiering av etter- og videreutdanning i kommunesektoren](#). Undersøkelsen viser at de største barrierene for å investere i kompetanseheving er tidsbruken til etter- og videreutdanning og de direkte kostnadene. De indirekte kostnadene knyttet til å sette av tid til deltakelse i EVU går ut over den løpende driften av kommunale tjenester. Tilsettingen av vikarer er kostnadskrevende, både i form av lønn og at det kan være vanskelig å rekruttere kvalifiserte vikarer.

Samarbeid om høyere utdanning og studentenes læring

Kommunesektoren erfarer i økende grad et samarbeid med UH-sektoren som gir gevinster i tråd med kommuner og fylkeskommuner behov og mål. En av de største utfordringene for kommunesektoren er å sikre kompetent arbeidskraft framover. De viktigste motivasjonsfaktorene for samarbeid med UH-sektoren er å sikre innhold i utdanningene i tråd med behov, dimensjonering av utdanning, fagutvikling og forskning, rekruttering av framtidige medarbeidere blant studentene og å sikre praksisplasser for studenter.

Erfaringer fra kommunesektoren og fra utredninger viser at samarbeid som gir gode resultater krever struktur og forankring, tydelighet på mål, ansvar og finansiering. Det krever også tydeliggjøring av felles interesser og likeverdighet i samarbeidet. Kommunesektoren har erfaring med at virkemidler som Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA) blir for overordnet, og at det er behov for andre rammer for samarbeid som følges tett opp. Arbeidsgivermonitoren viser at samarbeid mellom kommunesektoren og UH-sektoren i økende grad er forankret i formelle avtaler og følges opp på ulike nivåer i organisasjonene/virksomhetene. Syv av ti kommuner har formelle samarbeids-/intensjons-/partnerskapsavtaler med UH-sektoren. Erfaringer er at det er behov for både formelle strukturer og forpliktende avtaler, som rammer for mer konkret og praktisk samarbeid lenger ut i organisasjonene.

Kommunesektoren har selv understreket betydningen av å ta et større ansvar for samarbeid med UH-sektoren for å sikre seg kompetanse i tråd med behovene kommuner og fylkeskommuner har i ulike sektorer og i ulike deler av landet. Vi mener meldingsarbeidet bør belyse rammevilkår, hvordan samarbeidet fungerer, utfordringer med finansiering, og hvilke virkemidler som kan være fornuftige. I tillegg er det behov for å se på hva som skal til for å lykkes med økt omfang av delte stillinger, hospitering, veiledere fra praksisfeltet i undervisning på campus, utvikling av praksis i studier og praksisarenaer, praksissamarbeid, og hva som er utfordringer med dagens rammeverk. Det er her viktig at meldingsarbeidet tar for seg rammeverk og hvordan samarbeid fungerer i ulike sektorer. Det er store sektorvise variasjoner i dag.

Myndighetenes tilrettelegging for mer og bedre samarbeid

Kommunesektoren erfarer at det er store variasjoner i hvordan, og med hvilke virkemidler, statlige myndigheter styrer UH-sektoren, ulike grunnutdanninger, etter- og videreutdanninger, samt rammer for samarbeid om forskning. Vi mener det er nødvendig at meldingsarbeidet belyser ulike rammebetingelser, og hvilke juridiske, økonomiske og pedagogiske virkemidler som er mest hensiktsmessige gitt utfordringer framover. For kommunesektoren er praksisutdanninger og utdanninger rettet mot velferdstjenester som helse og omsorg og oppvekst viktige. Det er samtidig nødvendig å se på vilkår for utdanninger rettet mot mindre sektorer som tekniske tjenester og planlegging, og mot utdanninger som er sentrale for kommuner og fylkeskommuners kompetansebehov for å fylle rollene som myndighetsutøver, samfunnsutvikler og demokratisk arena.

Gode eksempler

Kommunesektoren har over tid og i økende omfang formalisert og utviklet samarbeid med UH-sektoren. Vi ønsker her å spille inn noen eksempler som vi mener vil gi et bredere kunnskapsgrunnlag og inspirasjon for meldingsarbeidet.

[Universitetskommune 3.0 Trondheim kommune](#)

Med avtalen skal Trondheim kommune og NTNU gi byen og landet en langsiktig tilgang på kunnskap, kompetanse og teknologi av strategisk betydning for å utvikling av gode og bærekraftige samfunn. Trondheim kommune har en målsetting om at byen innen 2020 ikke bare skal være en internasjonalt anerkjent teknologi- og kunnskapsby, men også en attraktiv arbeidsgiver og samfunnsutvikler. Prosjektet universitetskommune representerer en ny måte å organisere et forsknings-, innovasjons- og utviklingsamarbeid på. Trondheim blir den første kommunen i Norden som prøver en slik modell.

[Kunnskapskommunen Bærum](#)

Bærum kommune videreutvikler kunnskapskommunen, og understreker at en kommune med ambisjon om å oppleves som relevant i årene fremover, kommer til å stå overfor behov for kontinuerlig endring og utvikling. Kunnskapsutvikling vil være avgjørende for kunne håndtere endringsbehovet. Formålet med forskning, innovasjon og samarbeid er å svare på utfordringene og behovene som er nevnt ovenfor. Ny kunnskap og viten må gi grunnlag for forbedring, fornyelse, forenkling og forandring. Formålet er å utruste organisasjonen slik at forandring blir praksis. Dette gjelder både for de enkelte tjenestoområdene og for samhandling med og relasjoner til befolkning og næringsliv. Kommunen må ta initiativ til å utvikle samarbeidsrelasjoner og knytte kontakter med fag og miljøer som kan utfordre og gi innsikt.

[Jobbvinner](#)

Jobbvinner er en nasjonal satsing med mål om å øke rekrutteringen av sykepleiere og helsefagarbeidere til helse- og omsorgstjenestene i kommunene. Kommunene skal være en attraktiv arbeidsplass og en god læringsarena for sykepleiere og helsefagarbeidere. KS har på oppdrag fra Helsedirektoratet fått prosjektansvaret for Jobbvinner og det er etablert et samarbeid med Fagforbundet og Norsk Sykepleierforbund. Et av de sentrale tiltakene i prosjektet er å etablere samarbeid mellom kommuner og

utdanningsinstitusjoner. Hensikten med samarbeidet er å utvikle tiltak som styrker praksisopplæringen. Gode praksisopplevelser er avgjørende for valg av fremtidig arbeidsgiver.

DISH med Vaksdal kommune

Prosjektet DISH – Digital Innovation & Skills Helix in Health har som mål å utvikle og teste ut modeller for å fremme digital- og innovasjonskompetanse for helsepersonell. Vaksdal kommune kommer med fra 2020.

Særlig om praksisstudier – helse og sosialfagsutdanninger og lærerutdanninger

Oppvekstsektoren omfatter 46 prosent (undervisning og barnehage) og helse og omsorgsektoren omfatter 38 prosent av alle årsverk i kommunesektoren. Kommuner melder om særlig store rekrutteringsutfordringer til helseyrker. Demografisk endring, overføring av flere oppgaver til kommunesektoren innen helse og omsorgstjenestene, samt utvikling og digitalisering av tjenestene, er drivere for kompetanseheving av dagens medarbeidere. Kompetansekrav og utvikling i tjenestene er også drivere for kompetanseutvikling av dagens medarbeidere i oppvekstsektoren.

Dimensjonering, frafall i utdanninger, innhold i utdanninger og tilrettelegging av praksisstudier for å sikre både arbeidsrelevans og tilgjengelighet i ulike deler av landet, er viktige temaer for kommuner og fylkeskommuner. For helse- og omsorgsutdanningene utgjør praksis opptil halve studietiden, og praksis i kommunale tjenester er nødvendig for å sikre studentene riktig kompetanse. Rambøll fant i en undersøkelse om praksisstudier i kommunal sektor at det er behov for et systematisk, forpliktende samarbeid mellom UH- institusjoner og kommunene. Dette må omfatte samarbeid mellom tjenestestedene og studiestedene om læringsmål, -arenaer og –former og veiledningskompetanse. På overordnet nivå er temaer som utviklingsarbeid og finansiering viktige temaer.

Et tema er også hvordan UH-sektoren og kommunesektoren samarbeider slik at praksisplasser opprettes og fordeles i kommuner og virksomheter som geografisk kan ligge i avstand fra campus. For kommunesektoren er desentraliserte og fleksible utdanninger (grunnutdanninger, etter- og videreutdanninger) og fordeling av praksis i ulike faser av utdanningene i alle deler av landet viktig.

Det er store variasjoner i hvordan finansieringsordninger, plikter og ansvar er organisert mellom UH-sektoren og arbeidslivet som praksisarena i de ulike praksisstudier og innen ulike sektorer. Det er nødvendig at meldingsarbeidet belyser rammebetingelser og hva som gir best mulig grunnlag for samarbeid mellom UH-sektoren og kommunesektoren om utdanning i tråd med arbeidslivets behov.

Med vennlig hilsen

Tor Arne Gangsø
Områdedirektør

Anne-Cathrine Hjertaas
Avdelingsdirektør

Dokumentet er godkjent elektronisk.